

فصلنامه علمی فقه و حقوق نوین

Print ISSN: 2717- 1469
Online ISSN: 2717 – 1477

ISC.SID.NOORMAGZ.MAGIRAN
GOOGLESCHOLAR.ENSANI
www.jaml.ir

سال ۱۴۰۴، سال ششم، شماره ۲۴،
صفحات ۱۰-۱

حمایت از جنبه های تجاری مالکیت های معنوی در سازمان جهانی تجارت

دکتر حجت خدائی فام گروه حقوق، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران.

دکتر شهلا ستوده گروه حقوق، واحد ارس، دانشگاه آزاد اسلامی، ارس، ایران.

چکیده

این مقاله به بررسی نظام حمایت از مالکیت معنوی در چارچوب سازمان جهانی تجارت می پردازد. تریپس که یکی از موافقت نامه های سازمان جهانی تجارت است نقش تعیین کننده ای در این زمینه دارد. این مقاله ضمن تشریح ساختار و مفاد کلیدی تریپس به بررسی اهداف و اصول این موافقت نامه و ارتباط آن با سایر موافقت نامه های حمایت از مالکیت معنوی مانند کنوانسیون برن و کنوانسیون پاریس می پردازد. همچنین مقاله به چالش های اجرای موافقت نامه در کشورهای در حال توسعه می پردازد و در این ارتباط به ضعف سیستم اجرایی و مسائل مربوط به توسعه اقتصادی اشاره می کند و در پایان چنین نتیجه گیری می شود که تریپس نیازمند توجه بیشتر به چالش های اجرایی و اتخاذ رویکردهای انعطاف پذیر برای تامین منافع همه اعضای سازمان جهانی تجارت است.

تریپس، سازمان جهانی تجارت، مالکیت معنوی، حمایت، اجرا

واژگان کلیدی:

طبقه بندی JEL: فقه - حقوق - جزا و جرم شناسی - حقوق بین الملل - حقوق خصوصی

Supporting the commercial aspects of intellectual property in the World Trade Organization

Scientific Journal of Modern
Jurisprudence and Law

Print ISSN: 2717- 1469
Online ISSN: 2717 - 1477

Profile in ISC, SID, Noormags,
Magiran, Ensani,
GoogleScholar
www.jaml.ir

Year 2025, Sixth year, Issue 24

Pages 1-10

Dr. Hojat Khodaifam Department of Law, Urmia Branch, Islamic Azad University, Urmia, Iran.

Dr. shahla sotoudeh Department of Law, Aras Branch, Islamic Azad University, Aras, Iran

Abstract

This article examines the intellectual property protection system within the framework of the World Trade Organization. TRIPS, which is one of the agreements of the World Trade Organization, plays a decisive role in this field. This article, while explaining the structure and key provisions of TRIPS, examines the objectives and principles of this agreement and its relationship with other agreements for the protection of intellectual property such as the Berne Convention and the Paris Convention. The article also addresses the challenges of implementing the agreement in developing countries, and in this regard, points out the weakness of the implementation system and issues related to economic development. Finally, it is concluded that TRIPS requires greater attention to implementation challenges and the adoption of flexible approaches to ensure the interests of all members of the World Trade Organization.

Keywords: TRIPS, World Trade Organization, Intellectual Property, Protection, Enforcement

JEL Classification: Jurisprudence - Law - Criminal and Criminology - International Law - Private Law

مقدمه

کنوانسیون برن برای حمایت از آثار ادبی و هنری^۳ این کنوانسیون نیز در سال ۱۸۸۴ در شهر برن سوئیس و بعد از آنکه در قرن نوزدهم با گسترش چاپ و نشر آثار ادبی و هنری نیاز به یک چارچوب بین المللی برای حمایت از حقوق مولفان و هنرمندان احساس می شد منعقد شد ولی در سال های بعد اصلاحات و بازنگری های زیادی در آن صورت گرفت که مهمترین آن در سال ۱۹۷۱ در شهر پاریس صورت گرفت به این جهت به کنوانسیون برن ۱۹۷۱ مشهور می باشد. کنوانسیون رم درباره حمایت از حق اجرا کنندگان، تولید کنندگان ضبط ها و موسسات پخش^۴ و معاهده واشنگتن ۱۹۸۹ مربوط به مالکیت های فکری در خصوص مدارهای یکپارچه^۵.

به این ترتیب می توان گفت موافقت نامه تریپس جامع ترین سند بین المللی در مورد حقوق مالکیت معنوی است و حوزه های مختلفی مانند حق نسخه برداری (کپی رایت) و حقوق جانبی، علائم تجاری، علائم جغرافیایی، طرح های صنعتی، حق اختراع، طرح های ساخت مدارهای یکپارچه و اطلاعات افشاء نشده یا اسرار تجاری را در بر می گیرد^۶. کنوانسیون های بین المللی دیگر به طور تخصصی بر روی یک یا چند جنبه خاص از مالکیت معنوی تمرکز دارند اما تریپس تلاش می کند تا چارچوب جامع برای حمایت از طیف گسترده ای

امروزه اهمیت جنبه های تجاری مالکیت معنوی کمتر از سایر بخش های تجارت یعنی کالا و خدمات نیست. به این جهت این بخش نیز در کنار تجارت کالا و خدمات مورد توجه سازمان جهانی تجارت قرار گرفته است. موافقت نامه این سازمان راجع به جنبه های تجاری حقوق مالکیت معنوی مشهور به موافقت نامه تریپس مهمترین توافق نامه چند جانبه در زمینه مالکیت های معنوی می باشد. این موافقت نامه سومین موافقت نامه چند جانبه سازمان جهانی تجارت و محصول مذاکرات دور اروگوئه می باشد. در حقیقت این موافقت نامه باز تولید و ارجاع به قواعد اساسی چهار کنوانسیون اصلی در زمینه مالکیت معنوی است که قبل از موافقت نامه تریپس نیز وجود داشته اند^۱.

این چهار کنوانسیون عبارتند از: کنوانسیون پاریس برای حمایت از طرح های صنعتی^۲ که در نیمه دوم قرن نوزدهم بعثت رشد سریع صنایع و تجارت بین الملل و نیاز به یک نظام جهانی حمایت از حقوق مالکیت صنعتی در ۲۰ مارس ۱۸۸۳ در شهر پاریس مورد تصویب قرار گرفت و در اجلاس دوازدهم این کنوانسیون که در سال ۱۹۶۷ در شهر استکهلم سوئد برگزار شد تغییرات عمده ای در اصول و متن آن به وجود آمد و به این جهت به کنوانسیون پاریس ۱۹۶۷ مشهور است.

^۳-treaty on intellectual property in respect of integrated circuits

^۴- وحید بزرگی، امیر هوشنگ فتحی زاده، ۱۳۸۹، حقوق مالکیت فکری در سازمان جهانی تجارت، سازمان جهانی تجارت، ساختار، قواعد و موافقت نامه ها، دفتر نمایندگی تام الاختیار تجاری ج.ا.ا، شرکت چاپ و نشر بازرگانی، ص: ۴۵۱

^۱-Bernard M.Hoekman and Petros C.Mavroidis, 2007, the World Trade Organization, Law, Economics and Politics, Routledge, p: 71

^۲-Paris convention for the protection of industrial property

^۳-berne convention for the protection of literary and artistic works

^۴-rom convention for the protection of performers, producers of phonograms and broadcasting organizations

و ابداع^۴ که بر اساس آن مخترع حق انحصاری فروش اختراع یا تولید با استفاده از اختراع خود را بدست می آورد. علائم تجاری^۵، که نمادها یا نشانه شناسایی کالا و خدمات یک شرکت محسوب می شوند و می توانند شامل نام تجاری، لوگو و طراحی خاص باشند. طرح صنعتی^۶ که مربوط به طراحی و شکل ظاهری محصولات و کالا هستند و خالق چنین طرح هایی را در مقابل کپی برداری محافظت می کند. رازهای تجاری^۷ اطلاعاتی که به دلیل محرمانه بودن به شرکت یا فرد مزیت رقابتی می دهد. این می تواند شامل فرمول ها، روش ها، طرح ها و استراتژی های تجاری باشد.

حمایت از حوزه های سنتی مالکیت معنوی در تریپس

در مقدمه تریپس هدف از اعمال این موافقت نامه را کاهش موانع و انحرافات تجارت بین الملل، تشویق حمایت مناسب و کافی از مالکیت معنوی و کسب اطمینان از این امر که خود این اقدامات تبدیل به مانعی بر سر تجارت آزاد نمی شوند اعلام کرده است. به صورت سنتی حقوق مالکیت معنوی به دو قسمت مهم کپی رایت و مالکیت صنعتی تقسیم می شود. در مورد کپی رایت موافقت نامه تریپس اشاره مستقیمی به کنوانسیون برن ۱۹۷۱ دارد براساس بند ۱ ماده ۹ این موافقت نامه اعضا باید مواد ۱ تا ۲۱ کنوانسیون برن را حمایت کنند. با این وجود ماده ۶ این کنوانسیون (حمایت اخلاقی از آثار) از شمول این الزام خارج می باشند. تریپس کپی رایت را شامل

از حقوق مالکیت معنوی فراهم کند. در مطالب آینده چند دسته از مالکیت های معنوی مورد حمایت موافقت نامه تریپس را به صورت خلاصه بررسی می کنیم:

مفهوم و اهمیت مالکیت معنوی

حق مالکیت معنوی^۱ حقی است که به یک شخص بابت ابداعات ذهنی او داده می شود^۲. بر اساس حق مالکیت معنوی خلق کننده یک اثر برای مدت مشخصی حق انحصاری بهره برداری از اثر خود را خواهد داشت. هدف حقوق مالکیت معنوی حمایت از حقوق مبتکران و ابداع کنندگان در مقابل سو استفاده و کپی برداری است. با حمایت از مالکیت معنوی انگیزه خالقان آثار و ابتکارت بیشتر می شود. حمایت از مالکیت معنوی باعث نوآوری و رشد و توسعه صنعت و اقتصاد می شود. در دنیای مدرن امروز که صنعت و نوآوری کلید حفظ و توسعه اقتصادی است مالکیت معنوی دارایی ارزشمندی برای شرکت ها، افراد و حتی دولت ها محسوب می گردد.

مالکیت معنوی به چند دسته تقسیم می شوند. البته مالکیت معنوی محدود به این موارد نمی شوند هرچا نوآوری و خلاقیتی و آفریده ذهنی وجود داشته باشد در آنجا می توانیم از مالکیت معنوی صحبت کنیم. حقوق راجع به آثار ادبی، هنری و علمی مانند کتاب ها، موسیقی، فیلم ها و نرم افزار ها که حق تالیف^۳ نامیده می شوند، حقوق راجع به اختراع

⁴-Patents

⁵-Trademarks

⁶-Industrial design

⁷-Trade secrets

¹-Intellectual property

²-World Trade Organization, 2010, The WTO Multilateral Trade Agreements, WTO E-Learning, p: 298

³-Copyright

توانند مدت بیشتری در نظر بگیرند. مدت حمایت از طرح صنعتی حداقل ۱۰ سال است و این مدت از تاریخ تسلیم اظهارنامه یا از تاریخ ثبت طرح صنعتی مخاسبه می شوند. مدت حمایت از نشانه های جغرافیایی معمولاً نامحدود است مشروط بر اینکه کالا همچنان دارای ویژگی ها و ارتباط با منطقه جغرافیایی مورد نظر باشد.

کنوانسیون پاریس حمایت ویژه ای از علائم تجاری مشهور پیش بینی و کشورهای عضو را از ثبت یا استفاده از علائمی که مشابه یا عین علائم مشهور هستند و ممکن است باعث گمراهی شوند جلوگیری می کند. تریپس نیز این حمایت را تایید و تقویت می کند. کنوانسیون پاریس حق تقدم برای متقاضیان ثبت اختراع، علامت تجاری و طرح صنعتی را فراهم می کند. اگر متقاضی در یکی از کشورهای عضو کنوانسیون پاریس اظهارنامه ثبت اختراع، علامت تجاری یا صنعتی را تسلیم کند می تواند ظرف مدت معینی (معمولاً ۱۲ ماه برای اختراعات و ۶ ماه برای علائم تجاری و طرح های صنعتی) در سایر کشورهای عضو نیز اظهارنامه تسلیم کند و از تاریخ تسلیم اظهارنامه اولیه (تاریخ تقدم) برخوردار باشد. تریپس این حق تقدم را تایید و تقویت می کند.

در هر صورت تریپس بسیاری از تضمین های پاریس و برن را به جلو می برد. بعلاوه، این موافقت نامه ضوابطی حداقلی برای حمایت از حق اختراع، علائم تجاری و کپی رایت و دیگر اشکال مالکیت معنوی وضع می کند و آن ها را نسبت به همه دولت های عضو سازمان جهانی تجارت اعم از اینکه

نرم افزارهای کامپیوتری چه در شکل کد منبع^۱ و چه به صورت پایگاه داده^۲ تحت شمول آثار ادبی قرار داده و مشمول حمایت می داند امری که در کنوانسیون برن وجود نداشت. در کنوانسیون برن حداقل مدت حمایت از کپی رایت تا طول عمر خالق اثر و ۵۰ سال بعد از مرگ او می باشد. بر اساس موافقت نامه تریپس این مدت در حمایت از آثاری ادبی و هنری باید رعایت شود البته این موافقت نامه در مورد عکس ها مدت حمایت را به ۲۵ سال بعد از مرگ خالق اثر کاهش داد. لازم به ذکر است که ایران عضو سازمان جهانی تجارت نیست و کنوانسیون برن را نیز تا کنون نپذیرفته است.

حمایت از مالکیت صنعتی در دو بخش اصلی صورت می گیرد: بخش مربوط به حمایت از علائم متمایز کننده و بخش مربوط به حمایت از طرح، اختراع و نوآوری تکنولوژی. علائم شامل علامت تجاری و علامت جغرافیایی می باشند. علامت تجاری نشان کالا است و آنرا از کالای مشابه دیگر متمایز می کند. اما علامت جغرافیایی علامتی است که مبداء اولیه کالا را نشان می دهد مبداء اولیه ای که بر کیفیت کالا تاثر گذار است. علامت تجاری و جغرافیایی تا زمانی که حالت متمایز خود را حفظ کرده باشند مورد حمایت خواهند بود. بند ۱ ماده ۲ موافقت نامه تریپس کشورهای عضو سازمان جهانی تجارت را ملزم می کند مواد ۱ تا ۱۲ و ماده ۱۹ کنوانسیون پاریس را رعایت کنند. ماده ۱۸ تریپس مدت حمایت از علامت تجاری در هر دوره تمدید را حداقل ۷ سال می داند. بر اساس ماده ۳۳ تریپس حداقل مدت حمایت از اختراع ۲۰ از سال تاریخ تسلیم اظهارنامه می باشد البته دولت ها می

²-object code

¹-source code

تحصیل و نگهداری حقوق مالکیت معنوی می پردازد.^۵ -
پیشگیری و حل اختلاف: اشاره به رویه های حل اختلاف
مندرج در سازمان تجارت جهانی برای حل اختلاف ناشی از
موافقت نامه تریپس دارد.^۶ - ترتیبات مربوط به دوره انتقال:
این بخش به کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه یافته
مهلت زمانی بیشتری برای اجرای مفاد موافقت نامه می
دهد.^۷ - ترتیبات نهادی: در این بخش مقررات مربوط به شورای
تریپس و نحوه اداره موافقت نامه آورده شده است.

بخش دوم موافقت نامه حداقل معیار هایی که اعضاء باید
برای حمایت از مالکیت معنوی اتخاذ کنند را بیان می دارد.
در این بخش مواردی مانند چه موضوعی باید مورد حمایت
قرار گیرد، حقوقی که باید اعطا شود، استثنائات این حقوق و
تا هر جا که امکان داشته باشد طول مدت این حمایت تشریح
شده اند. تریپس این معیارها را از طریق لازم الاجرا کردن
آخرین نسخه معاهدات اصلی سازمان جهانی مالکیت معنوی^۲
کنوانسیون پاریس در خصوص حمایت از مالکیت صنعتی و
کنوانسیون برن در خصوص حمایت از آثار ادبی و هنری مقرر
می دارد.

به این ترتیب این کنوانسیون ها بین اعضاء سازمان جهانی
تجارت لازم الاجرا می باشند. علاوه بر کنوانسیون هایی که
موافقت نامه تریپس اجرای آنها را لازم کرده، هر جا که
مقررات این کنوانسیون ها کافی نباشد خود موافقت نامه
مقررات تکمیلی را مقرر می کند به این جهت گفته می شود

کنوانسیون های پاریس و برن را امضاء کرده باشند یا نه اعمال
می نماید.^۱

ساختار کلی موافقت نامه تریپس

موافقت نامه تریپس یک چارچوب جامع برای حمایت از حقوق
مالکیت معنوی در سطح بین المللی فراهم می کند و
استانداردهایی را برای حفاظت از انواع مختلف مالکیت معنوی
تعیین می کند. این موافقت نامه به دنبال ایجاد تعادل بین
حقوق صاحبان مالکیت معنوی و منافع عمومی است. موافقت
نامه تریپس دارای هفت بخش می باشد:

۱- مقررات کلی و اصول اساسی: در این بخش تاکید می شود
اعضا مفاد موافقت نامه را باید اجرا کنند و در آن اصولی مانند
رفتار ملی، رفتار دولت کامله الواد لازم الاجرا شناخته شده
است.^۲ - استاندارد ها مربوط به دسترسی، گستره و استفاده از
حقوق مالکیت معنوی: در این قسمت هر کدام از حقوق مربوط
به حق تکثیر، علائم تجاری، نشانه های تجاری و جغرافیایی و
طرح های صنعتی و سایر بخش های مالکیت های معنوی
جداگانه مورد بحث و شرایط حمایت از آنها مشخص شده
است.^۳ - اجرای حقوق مالکیت معنوی: این بخش شامل
تعهداتی برای اعضاء در خصوص اجرای حقوق مالکیت معنوی
به نحوی است که از نقض این حقوق جلوگیری شود.^۴ -
تحصیل و نگهداری حقوق مالکیت معنوی و رویه های مرتبط
با آن: این بخش به رویه های اداری و حقوقی مربوط به

²-World Intellectual Property Organization (WIPO)

- اندریاس اف. لوفلد، ۱۳۹۲، حقوق بین الملل اقتصادی، ترجمه محمد حبیبی^۱
مجنده، انتشارات جنگل، ص: ۲-۳۵۱

دولت‌ها آزادند در مورد نحوه اجرای مقررات این موافقت‌نامه در سیستم حقوقی خود به شیوه مقتضی عمل کنند.

بند ۳ ماده ۱ تریپس اشخاص خارجی که می‌توانند از حمایت مالکیت معنوی برخوردار باشند را مشخص می‌کند. این اشخاص لزوماً تابع یک کشور دیگر نیستند ولی اشخاص حقیقی یا حقوقی هستند که رابطه نزدیکی با یکی از کشورهای متعاقد دارند. معیار تشخیص این افراد همان‌هایی هستند که قبلاً در کنوانسیون‌های واپیو ذکر شده است. کنوانسیون‌های اخیر نسبت به تمام اعضاء متعاقد سازمان تجارت جهانی لازم‌الاجرا می‌باشد صرف‌نظر از اینکه قبلاً عضو این کنوانسیون‌ها شده باشند یا خیر.

واژه استهلاک^۲ به اصلی عموماً پذیرفته شده در حقوق مالکیت معنوی اشاره دارد. بر اساس این اصل حق انحصاری پدیدآورنده در خصوص کنترل توزیع محصول بعد از اولین فروش از بین می‌رود. از این اصل با عنوان «دکترین اولین فروش»^۳ نیز یاد می‌شود. بر اساس این اصل صاحب حق مالکیت معنوی بعد از فروش محصول نمی‌تواند نقل و انتقالات بعدی محصول را کنترل کند. البته این به معنی از بین رفتن حقوقی مانند باز تولید محصول برای صاحب حق نیست.

اگر رژیم استهلاک ملی باشد خریدار یک محصول نمی‌تواند خارج از کشور آن محصول را توزیع یا به فروش برساند ولی اگر رژیم استهلاک بین‌المللی باشد خریدار می‌تواند حتی

تریپس موافقت‌نامه‌ای ترکیب یافته از کنوانسیون برن و پاریس بعلاوه خود موافقت‌نامه می‌باشد.^۱

بخش سوم موافقت‌نامه به ترتیبات داخلی در جهت اعمال و اجرای حقوق مالکیت معنوی می‌پردازد. اصولی که تریپس آنها را خلق می‌کند باید به تمام شیوه‌های حمایت از مالکیت معنوی تسری داده شود. همچنین این موافقت‌نامه دارای مقرراتی در خصوص مسائل جزایی، اداری، مدنی نیز می‌باشد. مقررات اخیر به مسئله نافذ بودن اقدامات حمایتی در دسترس صاحبان مالکیت معنوی می‌پردازد و همزمان این دغدغه نیز مد نظر می‌باشد که مبادا چنین اقدامات حمایتی خود تبدیل به یک مانع برای تجارت مشروع گردد.

بخش چهارم موافقت‌نامه به اصول کلی مربوط به شیوه‌های کسب و نگهداری مالکیت معنوی می‌پردازد. بخش پنجم به جلوگیری از اختلافات و شیوه‌های حل و فصل آنها می‌پردازد. بر اساس این بخش اختلاف اعضاء بر سر تعهدات موجود در تریپس و نحوه اجرای آنها باید از طریق سیستم حل اختلاف سازمان جهانی تجارت حل و فصل شود. بخش ششم به دوره انتقالی، انتقال فن آوری و همکاری فنی می‌پردازد. موافقت‌نامه تریپس حداقل معیارهای حمایتی که هر یک از اعضاء باید فراهم کنند را بیان می‌دارد. بر اساس بند ۱ ماده ۱ هر یک از اعضاء می‌توانند به شرط عدم تخطی از مقررات موافقت‌نامه تریپس حمایت بیشتری هم از مالکیت معنوی داشته باشند. همچنین بر اساس این بند از ماده ۱

²-Exhaustion

³-First Sale Doctrine

¹-World Trade Organization, 2010, The WTO Multilateral Trade Agreements, WTO E-Learning, p: 300

اتخاذ اقدامات لازم برای حفظ بهداشت عمومی گردد. برای نیل به این منظور کشورهای متعاقد می توانند از انعطاف پذیری مقررات تریپس استفاده کنند.^۲

اجرای موافقت نامه تریپس با چالش های متعددی مواجه است که نیازمند توجه و ارائه راه کارهای مناسب برای حل آنها است. این چالش ها به ویژه برای کشورهای توسعه یافته و کمتر توسعه یافته اهمیت بیشتری دارد. زیرا این کشورها با محدودیت بیشتری در زمینه منابع، ظرفیت ها و زیرساخت های لازم برای اجرای نوثر این موافقت نامه مواجه هستند.

گستره اینترنت و فناوری دیجیتال نقض حقوق مالکیت معنوی را آسان تر کرده است. مقابله با نقض حقوق مالکیت معنوی در فضای مجازی نیازمند قوانین و رویه های جدید است که بسیاری از کشورها هنوز فاقد آن هستند. ایجاد تعادل بین حمایت از حقوق مالکیت معنوی و جلوگیری از سوء استفاده از این حقوق یک چالش مهم است. برخی شرکت ها ممکن است از حقوق مالکیت معنوی برای ایجاد انحصار و محدود کردن رقابت استفاده کنند. قوانین مالکیت معنوی اغلب پیچیده و تخصصی هستند و درک و اجرای آنها نیازمند دانش و تخصص بالایی است.

مقررات سخت گیرانه تریپس می تواند مانع از توسعه اقتصادی کشورها در حال توسعه شود، زیرا دسترسی به فناوری و دانش را محدود می کند. برای بهره مندی از مزایای کامل تریپس، کشورهای در حال توسعه نیازمند انتقال فناوری

خارج از کشور نیز محصول خریداری خود را توزیع کرده یا به فروش برساند. ماده ۶ تریپس اتخاذ هر یک از این رژیم ها را به شرط رعایت رفتار ملی و رفتار کامله الوداد به عهده خود دولت های متعاقد قرار داده است.

چالش های موافقت نامه تریپس

نقض حقوق مالکیت معنوی، از جمله تولید و توزیع کالاهای تقلبی، یک مشکل جدی در بسیاری از کشورها است. سیستم اجرایی ضعیف، شامل پلیس، گمرک و دادگاه ها، امکان مقابله موثر با نقض حقوق مالکیت معنوی را محدود می کند. فساد در سیستم های اداری و قضایی نیز می تواند مانع از اجرای صحیح قوانین مالکیت معنوی شود. بسیاری از افراد و کسب و کارها در کشورهای در حال توسعه آگاهی کافی از حقوق مالکیت معنوی ندارند. آموزش عمومی و تخصصی در زمینه مالکیت معنوی برای ترویج احترام به این حقوق و تشویق نوآوری ضروری است.

یکی از مشکلاتی که تریپس با آن مواجه شده مربوط به بحث داروهای با حق اختراع و مسئله سلامت عمومی می باشد. ممکن است برای بیماری هایی مانند سل، وبا، ایدز و غیره داروهایی وجود داشته باشد و کشورهای در حال توسعه و یا کمتر توسعه یافته نیاز مبرم به آنها داشته باشند ولی در عین حال چنین داروهایی دارای حق انحصاری اختراع باشند. با توجه به حساسیت موضوع اعلامیه دوحه^۱ به این مهم پرداخته است. بر اساس این اعلامیه، تریپس نباید مانع کشورها در

^۲- موسی موسوی زوز، ۱۳۹۲، تحول حقوق تجارت بین الملل در سازمان جهانی تجارت، بنیاد حقوقی میزان، ص: ۹۲-۲۸۹

^۱- Ministerial Conference, Fourth Session, Declaration on the Trips Agreement and Public Health, Adopted 14 November 2001

سپاسگزاری

از معاونت محترم پژوهشی به خاطر حمایت معنوی در اجرای پژوهش حاضر سپاسگزاری می‌شود.
از آقای دکتر عبدالله علیزاده به خاطر بازبینی متن مقاله و ارائه نظرهای ساختاری تشکر و قدردانی می‌شود.
از داوران محترم به خاطر ارائه نظرهای ساختاری و علمی سپاسگزاری می‌شود.
نگارندگان بر خود لازم می‌دانند از آقای دکتر محمد رسول آهنگران به خاطر مطالعه متن مقاله حاضر و ارائه نظرهای ارزشمند سپاسگزاری نمایند.

منابع

موسی موسوی زنوز، ۱۳۹۲، تحول حقوق تجارت بین الملل در سازمان جهانی تجارت، بنیاد حقوقی میزان
اندریاس اف. لوفنلد، ۱۳۹۲، حقوق بین الملل اقتصادی، ترجمه محمد حبیبی مجنده، انتشارات جنگل
وحید بزرگی، امیر هوشنگ فتحی زاده، ۱۳۸۹، حقوق مالکیت فکری در سازمان جهانی تجارت، سازمان جهانی تجارت، ساختار، قواعد و موافقت نامه ها، دفتر نمایندگی تام الاختیار تجاری ج.ا.ا، شرکت چاپ و نشر بازرگانی

Ministerial Conference, Fourth Session, Declaration on the Trips Agreement and Public Health, Adopted 14 November 2001

World Trade Organization, 2010, The WTO Multilateral Trade Agreements, WTO E-Learning

Bernard M.Hoekman and Petros C.Mavroidis, 2007, the World Trade Organization, Law, Economics and Politics, Routledge

از کشورهای توسعه یافته هستند، اما این امر همیشه به آسانی صورت نمی‌گیرد.

نتیجه گیری

مقاله حاضر به بررسی ابعاد مختلف نظام حمایت از حقوق مالکیت معنوی در جارجوب سازمان جهانی تجارت و به ویژه موافقت نامه تریپس پرداخت. تریپس به عنوان یک توافق نامه چند جانبه، نقش بسزایی در یکپارچه سازی استانداردها حفاظت از حقوق مالکیت فکری در سطح بین المللی ایفا کرده و چارچوبی برای اجرای این حقوق در کشورهای عضو سازمان جهانی تجارت فراهم می‌آورد. با این حال اجرای موفقیت آمیز این موافقت نامه به ویژه در کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه یافته با چالش های متعددی روبرو است. یکی از مهمترین چالش ها، عدم توازن بین منافع دارندگان حقوق مالکیت معنوی و منافع عمومی است. حمایت از مالکیت معنوی برای تشویق نوآوری و سرمایه گذاری ضروری است ولی این حمایت نباید مانع دسترسی به کالاهای اساسی مانند داروها، آموزش و فناوری مورد نیاز برای توسعه پایدار شود.

کشورهای در حال توسعه نوعاً ظرفیت کمتری برای حمایت از مالکیت های معنوی هستند. بسیاری از آنها فاقد زیرساخت قانونی برای اجرای موثر حقوق مالکیت معنوی هستند. تقویت این زیر ساخت ها نیازمند سرمایه گذاری در آموزش، تجهیزات و فناوری و حمایت های مالی و فنی بین المللی است. به طور خلاصه، نظام حمایت از حقوق مالکیت معنوی در سازمان جهانی تجارت با وجود پیشرفت قابل توجه، نیازمند اصلاحات و بهبودهایی است تا بتواند به طور موثر از نوآوری، سرمایه گذاری و توسعه پایدار در جهان حمایت کند.